

(א) [לקמן דף מ"א],
(ב) [תוספתא פרק ב',
ד"ה שמי צדי אלס],
(ג) [ע"י פרש"י שנת קנד:
ד"ה שמי צדי אלס],
(ד) תוספתא פ"ב ה"ג,
(ה) מילתא פ' ג' וכן
בתוספתא שם, (ו) שנת
קנ"ו, (ז) [מס' ד"א פ"ג],
(ח) תוספתא פרק ב' ה"ג,
(ט) ע"י לעיל טז ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואמרי
וכו' וז"ל לכול שם
צ"ל ט:

תורה אור השלם

(א) וְעִבְרָתִי בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם בְּלִילֵהָ הָיָה
וְהִפְיִיתִי כָּל כְּבוֹד בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם מֵאֲדָם וְעַד
בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי
מִצְרַיִם אֲעֲשֶׂה שְׂפָטִים
אֲנִי יְיָ (שמות י"ב)

(ב) כֹּה אָמַר יְיָ אֵל
דְּרָךְ הַגּוֹיִם אֶל תִּלְקְמוּ
וּמֵאֲתוֹת הַשָּׁמַיִם אֶל
תַּחְתּוֹ כִּי יַחְתּוּ הַגּוֹיִם
מִהֶמָּה: (ירמיהו י"ב)

לעזי רש"י

קרוש"י. פירוש נר של
מס. צנטורני"א. פירוש
פנס. עשית רש"י נרכות
דף נג ע"ג, כלי שנתנין
זו הנר (ר"ג ל"ג כ"ג פ"ג
מ"ד, ערוך ערך פנס וע"י
רש"י שנת דף כג ע"א ודף
מד ע"א ד"ה עשית).

הגהות וציונים

(א) [צ"ל דרבא ורמי
[כ"ה בדפוס] וכן
העתיק בע"מ ובעל סה"ד
הגיה דרמי בר חמא
כי הוי קיימא זבין
(גליין): [צ] בתוספתא
ורייף ורא"ש הגירסא
בפוכה כבשיא (רש"י
דק"ס): [ג] [בערוך איתא
פ"לסטר] (גליין):
[ד] נדצ"ל אסור להגיה:
[ה] יש להוסיף דאין
מטריחין אותו (בארות
המים): [ו] צ"ל כל
סימני (רש"י): [ז] צריך
להוסיף אותו ורגיל
(מחנה אפרים): [ח] צ"ל
שהוא וכ"ה בדפוס:
[ט] צ"ל כבוד יום טוב
האחרון (ריש דעסוי):

הישן תחת המטה

פרק שני

סוכה כ"ט.

ס' א ב מ"י פ"ו מהל'
סוכה הלכה ה טור
ש"ע או"ח סי' תל"ט
ס"א:
ס' ג מ"י שם הלכה ו
טו"ע שם סעיף ה:
ס' ד מ"י שם טו"ע שם
סעיף ו:
ס' ה ו מ"י שם טו"ע
שם סעיף ז וכה"ה:

רבינו חננאל

מיעטנהו לנשים קמ"ל
האזרח לרבות הנשים
האזרחיות (לענין)
[לתוספת ענין]: פ"סקא
כל קטן שאינו צריך
לאמו חייב בסוכה.
ותניא נמי כל האזרח כל
לרבות הקטנים והתנן
נשים ועבדים וקטנים
פטורים ושנין הא דתני
קטנים פטורים בקטן
שצריך לאמו והא דתני
קטנים חייבין בקטן
שאינו צריך לאמו.
ואסיקנא קטן שאינו
[צריך] לאמו כגון שנפנה
ואין אמו מקחתו או
יעזר ואינו קורא אימא
אימא ב' פעמים ואימא
קטן שהגיע לחינוך
מדרכנו הוא דמחייב
ליה. אי הכי כל האזרח
למאי אתא ואמר' לר'
אליעזר מיכ"ה ליה לגר
שנתגייר בחולו של מועד
שחייב לעשות סוכה
ולישב בה וכן קטן
שהגדיל ולרבנן מבעי
להו כל האזרח מלמד
שכל ישראל ראויין לישב
בסוכה אחת ומפורשין
דברי ר' אליעזר ורבנן
למעלה כך: מתני' כל
שבעת הימים עושה
אדם סוכתו קבע. יש לו
כלים נאים ומצעות נאות
מעלן בסוכה אוכל
ושותה בסוכה ומשנן
בסוכה ואוקימנא למגוס
(ו) ולעיוני בסבא דצריך
קבע בסוכה וכן מקרא
ומשנה אבל תנוי
לארטי לישנא דגמרא
בר ממטלתא ולא
חיישין כי הא דרבא
בהדי רמי כי הווי קיימי
מקמי רב חסדא הווי
מרהי לישנא דגמ' והדר
יתבי ומעייני בסבא.
אמר רבא מאני משתאי
במטלתא מאני מיכלא
בר ממטלתא שרגא שרי
בסוכה גדולה בסוכה
קטנה חוץ לסוכה ירדו
גשמים מאימתי מותר
לפנות כו'. תנא
משחרת המקפה של
גריסין וכן אי הווי נשיב
זיקא וקא מיתתי ציבי
באפיה מותר לפנות:
ת"ר היה אוכל בסוכה
וירדו גשמים וירד ופסקו
גשמים אין מטריחין
אותו לעלות (ג) עד
שיאור ויעלה עמוד
השחר: ירושלמי לא
סוף דבר שתסרח מקפת
גריסין אלא אפי' מקפת
כל דבר תני כשם שפנין
מפני הגשמים כך מפני
מפני השרב ומפני
היתושין רבן גמליאל ור'
אליעזר היו נכנסין
ויוצאין כל הלילה חד
מתלמדיהון דר' מנא
הורי לחד מן קרובהי
דנשיא יצא אין מטריחין
אותו לחזור ולא שמע
הא דרבן גמליאל ור'
אליעזר: פ"סקא לעבר
שבא למזוג כוס ושפך
הקיתון לפניו. תנא אמר
לו אי אפשי בשמושך.
תני מפני ד' דברים בעלי

כי הוא כו'. דצנעמתיא איכא נמי ריהטא צלח טרחא ואיכא עיון
צטרחא: כי הווי קיימי מקמיה דרב חסדא. צטר לראגמרינהו
שמעמתיא: מרחשי בגמרא. מה ששמעו מפיו דבר פלוני אסור דבר
פלוני מותר: והדר מעייני בסברא. מה טעמו של דבר ואם יש
להשיב כלום: מאני משתאי. כוסות:
במטלתא. לפי שאין מאוסים:
מאני מויב"א. קערות לאחר שאכלו
זהו לר"ח: להוליחן: לבר ממטלתא.
חוץ לסוכה: חצבא. כד של חרס
שואנין צו המים: ושחיל. לוי של
עץ: שרגא. נר של חרס שקורין
קרושי"ל: סוכה קטנה. של שיעור
מלומס ז' טפחים^(א) אסור להניחין^(ב)
צתוכה: מקפה של גריסין. ממחרת
לקלקל גשמים מעט: ציבותא.
קסמין של סכך היה משיר על המאלל:
רז יוסף מאניני דעת הוה דתניא
צפ' ערצי פסחים (פסחים ק"ג): שלשה
חייחן אין חיים הרחמנין והרחמנין
ואניני הדעת שאינם יכולין לסבול
שום דבר מיאוס ואמר רב יוסף
כולהו איתנהו צי: וירדו גשמים.
וירד מן הסוכה לגמור סעודתו צצית
וכשיצט לו פסקו גשמים אין מטריחין
אותו להפסיק ולעלות עד שיגמור:
איבעיא להו עד שיאור. עד שיעלה
עמוד השחר: או עד שיעור. משינתו
הא אם הקץ אפילו היה צחצי הלילה
יקום משינתו ויעלה וישן בסוכה:
תא שמע עד שיאור ויעלה עמוד
השחר. ועל כרחיך עד שיעור הוא
דתניא צה דאל"כ מאי ויעלה עמוד
השחר: תרתי. צתמיה שני דצרים
אלו הן סותרים זה את זה שיאור
משמע שהאיר לו המזרח ועלה עמוד
השחר משמע קודם לכן: א"א. על
כרחיך שיעור קמני וה"ק עד שיעור
משעלה עמוד השחר לאפוקי אם
הקץ משינתו צלילה דאין מטריחין^(א)
ואם עלה השחר ולא ניער אין מקליין
אותו: מי שפך למו. עזר לרז והכי
קאמר משל לעזר שהיה עושה לרזו
עצות שאינו עוזרו כהוגן כך צידע
שאין ישראל עוזדין כשורה או למלא
הכי קאמר ושפך לו רזו קיתון על
פניו לומר לא מלפני דאי אפשי
צנמושך וירידת גשמים היא שפיכת
קיתון ומכל מקום סימן קללה הוא
ומיהו פירושא דמתניחין מיציעא לן
שפיכת הקיתון מאי היא יצינת
הסוכה או ירדת גשמים: בזמן
שהחמה לוקה כו'. משום דאיירי הכא
צסימני קללה נקט לה: והניח פנס.
לנעור"א: והושיבם בחשך. כך
כשהחמה לוקה אינה מאירה כל כך:
מפני שמלומדים במכותיהם. כל מיני^(א)

מנא דמיב"א. קערות לאחר שאכלו זהו לר"ח: להוליחן מן הסוכה
משום מיאוס כך פירש צקונטרס וי"מ כגון קדירות ואגני
לנישא וטעמא דכעין מדורו צעין והני אין רגלין להיות צצית דירה
אלא צית יש להם לצדס וכן פירש צה"ג כגון קדרי ושפודי וצי טוי וצי
תפי: ואמר' לה בר ממטלתא.

אין שרגא מעניינא דאחרים דמנא
דמיכלא צר ממטלתא היינו צשעה
שאין משתמש צהן דצשעת סעודה
אוכל צקערה צסוכה אצל שרגא
צעודו דולק ומשתמש לו לאורו אסור
דלמוכח לקמן פרק לולב וערבה (ד'
מת. וס) דתנן גצי צציעי של חג
גמר מלאכול לא יתיר סוכתו משום
דאי מתרמי ליה סעודתא אכיל צגווה
אצל מוריד את הכלים מן המנחה
ולמעלה מפני כבוד יוס^(א) שמראה
כמין עלמו לקראתו למקום שיעור
שם הלילה ואמרין צגמרא אין לו
מקום להוריד כלים ור"ח לכול (ה)
צה ציוס טוב האחרון מה יעשה
ויזיח שאינו כמוסיף על הנלוה
לעשות סוכה שמונה ימים מזליק
צה את הנר ומדחשיצ לה היכירא
צשעת הדלקה שמע מינה דאסור
צחג ושמא היינו טעמא דמשום
דמוקמינן צסוכה קטנה ומיישין שמא
תשרף סוכתו ומדע דהדלקה דוקא
מדלא נקט מעייל את הנר דנקיט
התם מעייל צה מאני מיכלא:

הדרן עלך הישן

ת"ר (ז' בזמן שהחמה לוקה סימן רע לכל העולם כולו משל למה הדבר דומה
למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו והניח פנס לפניו כעם עליהם
ואמר לעבדו מול פנס מפניהם והושיבם בחושך תניא^(א) רבי מאיר אומר כל
זמן שמאורות לוקין סימן רע לשונאיהם של ישראל מפני שמלומדין במכותיהן
משל לסופר שבא לבית הספר ורצועה בידו מי דואג מי שרגיל ללקות
בכל יום ויום הוא דואג^(ב) תנו רבנן בזמן שהחמה לוקה סימן רע לעובדי
כוכבים לבנה לוקה סימן רע לשונאיהם של ישראל מפני שישראל מונין
ללבנה ועובדי כוכבים לחמה לוקה במזרח סימן רע ליושבי מזרח במערב
סימן רע ליושבי מערב באמצע הרקיע סימן רע לכל העולם כולו פניו
דומין דם חרב בא לעולם לשק חצי רעב באין לעולם לזו ולזו חרב
וחיצי רעב באין לעולם לקה בכניסתו פורענות שוהה לבא ביציאתו ממהרת
לבא וי"א חילוף הדברים ואין לך כל אומה ואומה שלוקה שאין אלהיה
לוקה עמה שנאמר^(ג) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים ובזמן שישראל
עושין^(ד) רצונו של מקום אין מתיראין מכל אלו שנאמר^(ה) כה אמר ה' אל
דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה
עובדי כוכבים יחתו ואין ישראל יחתו^(ו) ת"ר בשביל ארבעה דברים חמה לוקה
על אב בית דין שמת ואינו נספד כהלכה ועל נערה המאורסה שצעקה
בעיר ואין מושיע לה ועל משכב זכור ועל שני אחין שגשפך דמן כאחד
^(ז) ובשביל ארבעה דברים מאורות לוקין על כותבי (פ"לסטר^(א)) ועל מעידי עדות
שקר ועל מגדלי בהמה דקה בא"י ועל קוצצי אילנות טובות ובשביל ד' דברים
נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות על משהי שמרות פרועים ועל מלוי ברבית
ועל

פורענות הצאין צעולם יש להם לישראל לדאוג ולומר לא צא סימן זה אלא צצצילנו יותר משאר אומות מפני שהן רגלין ללקות יותר מכולם:
מוש' לסופר. מלמד תינוקות: ורצועה בידו. להכות: מי דואג. אי זה מהן ירא^(א) שרגיל ללקות: לוקה במזרח. צצקר כשהחמה צנמורח: באמצע
הרקיע. צתלות היום כשעומדת צראש כל אדם: לשק. עשוי מנוה של עזים והוא דומה לשחר: חיצי רעב. משחרין פנים: לקה בנניפתו.
צשקיעתו: פורענות שוהה לבא. כדרך שזוהה הסימן להראות עד כלות היום: ביציאתו פורענות ממהרת לבא. כדרך שמהיר הסימן לצא:
ויש אומרים חילוף הדברים. לקה בכניסתו ערצית פורענות ממהרת לצא שהסימן כשם שאין לו שהות לשמש ציוס סמון לשקיעתו הוא כך
אין שהות לפורענות לצא צצציתו שחרית פורענות שוהה לצא כשם שיש לחמה עוד שהות ציוס: א"היה. שרה המליך צעדה כגון סמאל שהיה^(א)
שר של עשו: א"ל דרך הגוים א"ל תלמדו. לעשות כמעשהו ומשתעשו רכונו מאמות השמים אל תחתו: בשביל ד' דברים. לא שמעתי טעם
צצצר: מאורות. ירח וכוכבים: כותבי פ"לסטר. שטרות מוויפיים ומכתצי עמל לשום דופי על אדם לכתוב צשמו מה שלא לוה: מגדלי בהמה
דקה. מחריצין את הארץ שאין יכולין לשמור מלרעות צצדה חצריהם: ועל קוצצי אילנות טובות. ואפילו הן שלהן שמשחיתין הן ונראין צצועמין
צצקצ"ה וצצצרתו שמשפיע טוב: על משהי שמרות פרועים. אללס כדי לחזור ולגצות פעם אחרת: ועל מלוי ברבית. שמלויין צעלי צמים
לישראל צצצית וכתיב (משלי כה) מרצה הווי צצצך וצצצית לחון דליס יקצצנו ואמרין צצ"מ (ד' ע): כגון צצור מלכא שחון צהן עניי נכרים:
ועל

בתים לוקין ונמסרין למלכות על שמשחין בידם שטרות פרועין ושמלויין ברבית ושפוסקין צצקה ואין נותנין ושספק בידו למחות ואינו מוחה. בזמן שמאורות לוקין סימן רע לעובדי כוכבים מלה"ד למלך שעשה סעודה. בזמן
שהחמה לוקה סימן רע לעובדי כוכבים [וכו'] שהאומות מונין לחמה לבנה לוקה סימן רע למזרח סימן רע לבני מזרח במערב לבני מערב באמצע לכל העולם לקה כמין דם חרב בא לעולם
כמין שק רעב בא לעולם לקה בכניסתו פורענות שוהה לבוא ביציאתו פורענות ממהרת לבוא וי"א חילוף ובזמן שעושין רצון מקום אין מתיראין מכל אלו שנאמר ומאותות השמים אל תחתו וגו' עובדי כוכבים יחתו ולא ישראל יחתו:
ת"ר בשביל ד' דברים חמה לוקה על אב בית דין שמת ולא נספד כהלכה ועל נערה המאורסה שצעקה בעיר ואין מושיע לה ועל משכב זכור ועל ב' אחים שגשפך דמן כאחת ועל ד' דברים מאורות לוקין על כותבי פלסטר ועל מעידי שקר
ועל

חשק שלמה על ר"ח (א) אולי דג"ל למגרם דלא צעי קציעות א"ל סוכה ולעיוני צצצרה וכו' וע"י צרין דהצ"ל פירוש זה צצ"מ (ג) נראה דחסר כאן וצ"ל עד שיגמור סעודתו היה ימן חמת הסוכה וירדו גשמים וירד אין מטריחין אותו לעלות עד שיאור טו.